

În anii 50, în anii celui teribil deceniu, alături de soția sa, de omul de cultură, de scriitorul, de omul de mare gentilețe care a fost Annie Benteoiu, a împărțit soarta elitei intelectuale a țării. A fost fiul omului politic Aurelian Benteoiu, ministru în guvernul României în perioada interbelică, arestat și condamnat de regimul comunist pentru atitudinile sale consecvent democratice. A încetat din viață, ca deținut politic în penitenciarul Jilava.

Filarmonica bucureșteană i-a dedicat lui Pascal Benteoiu un tulburător omagiu deschizând primul concert al lunii martie cu marele cor din opera „Hamlet”. Ar fi firesc ca în perioadele următoare Academia Română să delibereze în vederea acordării înaltului titlu de membru post-mortem; iar aceasta observând valorile operei, semnificația acesteia, argumentul intelectual-artistic pe care se fundamentează.

A fost condus pe ultimul drum la Cimitirul Bellu, cu onoruri militare, acoperit de tricolorul național.

Trecerea domniei sale prin această viață nu a fost una zadarnică. A fost una semnificativă. Pentru noi toți. Pentru cultura acestei țări.

Nu se poate a nu observa, boieria în domeniul spiritului este un fapt rar. În toate timpurile. Am întâlnit-o la Pascal Benteoiu.

Dumitru AVAKIAN

Materialul a fost anterior publicat în revista România Literară

Testamentul lui Pascal Benteoiu

Ca o curtezană, atât de bruscă în capriciile ei, moartea ultimului senior al componisticii românești (așa cum îi numea Geo Bogza pe reprezentanții generației Niculescu, Olah, Vieru, Stroe) a fost la fel de disprețuitoare și, ca întotdeauna, prea în pripă, chiar dacă, mult mai credincioasă, nu a înșelat nici de această dată. Iar în proximitatea ei, omul, se știe, pierde puterile când își vede sângele curgând, nu ca animalul, care în rana sa, nu simte decât durerea – și asta îl înfurie. Pascal Benteoiu și-a stăpânit detenta propriei creații încă de acum aproape trei decenii, orientându-se ulterior exclusiv spre polisarea unor manuscrise enesciene. Ne-a lăsat un autentic testament născut dintr-un rest deopotrivă sentimental și rațional, conform căruia, în măsura în care creația nu se reduce la cunoașterea unor regularități utile și cercetează forme specifice de adevăr, ea trebuie să-și legitimeze propriile uzanțe de joc. Un testament ce poartă titlul *Opt simfonii și un poem* (Ed. U.N.M.B., București, 2007) și care investighează, ornamentând totodată cu propria-i componistică, doct, inspirat, o idee problematizată și de către teoreticieni de primă mână ai postmodernismului, și care în mod expres se referă la ceea ce, cu o sintagmă destul de compromisă, se numește „cunoaștere artistică”. Pascal Benteoiu a avut deosebită capacitate de a susține un demers de sens contrar, și anume de cercetare a unui conținut intelectual și afectiv ca punct de sprijin și de căutare a mijloacelor de expresie prin care el este livrat. Se conservă

astfel mentalitatea pozitivistă ce apreciază drept primordiale faptele concrete. Testamentul e plin de tâlcuri și povețe întocmit cu pricepere, dar și cu smerenia celui pentru care scrierea de simfonii constituie o spovedanie, o suplicație și, de ce nu, chiar o mântuire. Motivația gestului testamentar e simplă și la obiect: „Cred că grupul simfoniilor constituie partea cea mai substanțială a producției mele muzicale. Pentru acest motiv am decis să scriu un studiu asupra acestor lucrări, un studiu care din când în când îmbracă și caracterul de confesiune – de pildă asupra ideilor de conținut sau a circumstanțelor elaborării –, dar care – în esență – încearcă să fie cât se poate de obiectiv, neeludând punctele de vedere tehnice”. Că este sau nu așa o va demonstra receptarea în perspectivă a opusurilor lui Pascal Benteoiu, o receptare ca toate celelalte, cu un traiect abscons, exemptă oricăror canoane și criterii, avânt totodată toate șansele să fie încredințată unei *bouteille à la mer*. Însăși ursita testamentului ar fi putut beneficia de un tratament analog dacă autorul nu ar fi intervenit prompt

și decisiv: „textul de față, datând din 1988, era destinat a fi postum. Cum însă ipoteza respectivă ar putea să nu fie prea departe, am preferat să fac eu corecturile”. Testamentarul a organizat în spiritul libertății ceea ce destinul a organizat cândva sub constrângerea împrejurărilor. Totul este aici mărturisire în care tipă dorința compozitorului de a lăsa un semn, pe care pasul morții să nu-l poată șterge. E ca o poliță de asigurare în raftul eternității. Pascal Benteoiu a respectat întotdeauna hotarele care-l despart de alții. S-a născut în 1927 la București, fiind, probabil, cel mai autorizat discipol al lui Mihail Jora. Încă din tinerețe i-a plăcut să se manifeste ca un artist liber, neînregimentat vreunei direcții estetice, și nici instituționalizat profesional, exceptând două scurte perioade când a îndeplinit funcția de

cercetător la Institutul de Folclor (1953-56) sau pe aceea de Președinte al UCMR (1990-92). Creația sa nu deține atributul abundenței. E, mai curând, aida unei stânci de munte ce la un moment dat, sub acțiunea puhoaielor, s-a transformat în canion. Facultatea trăirii lirice, pe un diapazon destul de larg, s-a cumpănit cu o egală bucurie a acțiunii, foarte rară în peisajul muzicii românești. Și-a gestionat și negociat aventura componistică într-o tonalitate incontestabil realistă: „Am lansat buchetul celor opt simfonii într-o lume în plină dezagregare culturală: puțini sunt sorții ca un număr semnificativ de oameni să se intereseze de ele și de mesajul lor. Nu puteam face nicicum altfel, deși perfect conștient de lipsa la noi a unui public consistent pentru muzică. Literatura sau arta plastică de azi au un public al lor. Muzica, mai puțin. În pofida acestor condiții sunt mulțumit că am acționat pe plan compozițional așa cum am acționat. Privesc calm, fără nici o remușcare artistică trecutul și fără nici o speranță deplasată viitorul”. Nu moartea este groaznică. Ba, uneori, ea este blândă când se leagă de viață. Doar uitarea subită, monstruoasă e ceea ce trebuie cu îndârjire să refuzăm a înțelege.

Liviu DĂNCEANU

